

Asia: VN/13873/2024

Lausuntopyyntö tuotevastuudirektiivin täytäntöönpanoa koskevasta työryhmämietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne tuotevastuulakiin ehdotetuista muutoksista?

Soveltamisalaa koskevat huomiot

Mietinnön joissakin kohdissa viitataan tuotevastuulain soveltamisalan ja korvattavien vahinkojen osalta tilanteeseen, jossa tuotetta ei ole käytetty yksinomaan ammattimaiseen tarkoitukseen (mietinnön s. 34 ja 38; korostus tässä). Kuitenkin ehdotetun lain sanamuoto (2 § 2 kohta), direktiivin johdanto-osa (kohdat 22 ja 25) ja direktiivin 6 artikla viittaavat tuotteen (muulle) omaisuudelle aiheuttamaan vahinkoon ja sen korvattavuuteen silloin, kun sanottua omaisuutta on käytetty yksinomaan ammattimaisiin tarkoituksiin (korostus tässä). Mietinnön perusteella ei ole täysin selvää, ovatko ilmaukset tältä osin epätarkkoja vai onko vai onko vahinkojen arvioinnissa myös tuotteen käyttötarkoituksella merkitystä.

Hovioikeus katsoo, että muutoksilla tuotevastuulain soveltamisala laajenee selvästi ja myös sellaisille toimialoille, joita se ei ole ainakaan aikaisemmin suoraan koskenut. Eräs keskeinen muutos liittyy ohjelmistoihin, kun direktiivissä tuotteena pidettäisiin jatkossa myös fyysiseen tavaraan liittymätöntä ohjelmistoa riippumatta sen toimitustavasta. Hovioikeus katsoo, että kun samaan aikaan vähimmäisvahinkoa koskevasta rajoituksesta ehdotetaan luovuttavan ja korvattaviksi vahingoiksi laskettavan myös datan turmeltuminen tai tuhoutuminen, voi muutosten yhteisvaikutus olla huomattava.

Ohjelmistoja koskevat muutokset

Mietinnön (s. 50) ja direktiivin johdanto-osan (13 kappale) mukaan tuotevastuusääntöjä sovelletaan ohjelmistoon, mutta ei ohjelmiston lähdekoodiin. Tällainen rajausta ilman selventävää kannanottoa

voi vaikuttaa jossain määrin epäselvältä. Ohjelmisto määritellään yleensä tietokoneen toimintaa ohjavaksi sarjaksi käskyjä sekä niihin liittyväksi dataksi, kun taas lähdekoodi on ohjelmisto ihmisen luettavissa olevassa esitysmuodossa. Asiallisesti ottaen kysymys on saman ”teoksen” erilaisista esitysmuodoista, minkä vuoksi ohjelmiston ja lähdekoodin erilainen käsittely voi vaikuttaa ristiriitaiselta. Ero voi olla ymmärrettävissä niin, että markkinoille saatettu valmis ja toimintakykyinen ohjelmisto kuuluu tuotevastuulain soveltamisalaan, kun taas tekstimuotoisen lähdekoodin saattaminen markkinoille ilman ohjelmiston toteuttamiseen tarvittavia muita elementtejä ei kuulu tuotevastuun soveltamisalaan. Ottaen huomioon sääntelyn ulottaminen uuteen teknisluontoiseen ilmiöön ja direktiivin tarkoitus, voi olla tarkoituksenmukaista, että eroa tältä osin selkeytetään.

Ohjelmistoihin liittyvä huomionarvoinen seikka liittyy ehdotetun lain 2 §:n 1 kohtaan ja 8 §:n 2 momenttiin (direktiivin 6 artiklan 1 kohdan alakohdan b alakohta i; 6 artiklan 1 kohdan alakohta c). Ensin mainittu säännös rajoittaa vahingonkorvausta tuotteesta tuotteelle itselleen aiheutuneiden vahinkojen osalta, mutta korvattavana vahinkona pidettäisiin jatkossa myös datan tuhoutumisesta tai turmeltumisesta aiheutunutta taloudellista menetystä. Erityisesti ohjelmistojen kohdalla voi olla epäselvää, onko näitä säännöksiä sovellettava samanaikaisesti niin, ettei ohjelmistossa itsessään olleen datan turmelemista tai tuhoutumista voida lain nojalla korvata. Kun ohjelmistoina esitetään pidettävän jatkossa myös esimerkiksi pilvipalvelua (direktiivin johdanto-osa kappale 13, mietintö s. 50), ohjelmiston osaksi mielletään myös pilvipalvelutoimittajan hallinnassa olevat ja ohjelmiston käytön kannalta välttämättömät tietokannat, joissa käyttäjien data asiallisesti ottaen säilytetään. Direktiivin johdanto-osa (kappale 20) viittaa siihen, että tarkoitus on, että myös tuotteessa (ohjelmistossa) itsessään oleva data on korvattava. Ehdotetun lain yksityiskohtaisissa perusteluissa asiaa ei ole käsitelty. Tältä osin ehdotusta voi olla tarkoituksenmukaista selkeyttää.

Lisäksi ehdotettu laki ja sen perustelut jättävät ohjelmistojen kohdalla jossain määrin epäselväksi, merkitseekö esimerkiksi ohjelmistovirheen seurauksena tapahtunut datan turmeltuminen ja tuhoutuminen jo itsessään sitä, että ohjelmisto ei ole ollut ehdotetun lain 3 §:ssä tarkoitettulla tavalla niin turvallinen kuin on ollut aihetta odottaa. Mietinnössä esitetty käsitys (s. 42) on ilmeisesti se, että yksin datan tuhoutuminen voisi ilmentää, että ohjelmiston turvallisuus on ollut puutteellinen. Hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että tällainen tarkoitus ei välttämättä ilmene ja välity ehdotetun lain sanamuodon yleiskielisestä merkitysisällöstä.

Esittämistapamääräys

Esittämistapamääräyksen osalta ehdotetun lain 4 b §:n 1 momentin 1 kohtaa koskevia yksityiskohtaisia perusteluja voi olla tarpeen selkeyttää siltä osin, tarkoitetaanko kohdassa myös sellaista tilannetta, jossa tuomioistuimien on antanut esittämistapamääräyksen, jota ei noudateta. Mietinnössä (s. 62) säännöksen tarkoitukseksi on kirjattu kannustaminen oikeudenkäymiskaaren mukaisten velvollisuuksien täyttämiseen. Kun kuitenkin yksityiskohtaisissa perusteluissa myös esittämistapamääräys on esitetty määräykseksi, jonka noudattamatta jättäminen johtaa oletettavasti säännön soveltamiseen, on viittaus tältä osin epätarkka, sillä esittämistapamääräyksen

esittäminen ei perustu oikeudenkäymiskaaren mukaisen velvollisuuden noudattamiseen, vaan ehdotettuun tuotevastuulain säännökseen.

Edelleen perustelujen (s. 62) ilmaisu ”-- esittämistapamääräystä voitaisiin pitää tässä kohdassa tarkoitettuna määräyksenä” (korostus tässä) vaikuttaa jättävän tuomioistuimelle harkintavaltaa siihen, johtaako esittämistapamääräysten laiminlyönti yksittäistapauksessa olettamassäänöksen soveltamiseen. Tällaista harkintavaltaa ei ilmeisesti kuitenkaan esitetä liitettävän oikeudenkäymiskaaren mukaisen editio- tai katselmusmääräyksen laiminlyöntiin. Perusteluista ei käy ilmi, onko tällainen erottelu tarkoituksellinen.

Lisäksi hovioikeus katsoo, että edellä mainittu ehdotus saattaa mennä pidemmälle kuin mitä direktiivi mahdollisesti välttämättä edellyttää. Direktiivin 10 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla turvallisuuspuute oletetaan, jos vastaaja ei esitä todisteita 9 artiklan 1 kohdan nojalla. Direktiivin 9 artiklan 1 kohdassa viitataan yleisesti editiovelvollisuuteen, kun taas esittämistapamääräyksestä säädetään erikseen direktiivin 9 artiklan 6 kohdassa.

Hallinnollinen taakka ja ratkaisujen julkaiseminen

Direktiivin 60. johdantokappaleessa on kiinnitetty huomiota ratkaisujen julkaisemisesta aiheutuvan turhan hallinnollisen taakan rajoittamiseen. Tästä syystä jäsenvaltioille onkin asetettu vaihtoehtoiksi joko kaikkien muutoksenhakutuomioistuinten lopullisten tuomioiden julkaiseminen tai ainoastaan ylimmän oikeusasteen tuomioiden julkaiseminen (direktiivin 19 artiklan 1 kappale).

Mietinnössä on valittu direktiivin täytäntöönpanotavaksi se, että kaikki hovioikeuksien ja korkeimman oikeuden tuotevastuuasioissa antamat ratkaisut julkaistaan. Mietinnön perusteluissa jopa lähdetään siitä, että julkaisuvelvoite koskisi myös niitä hovioikeuden ratkaisuja, joilla vain jatkokäsittelylupa hylätään.

Tällä hetkellä hovioikeuden ratkaisuihin julkaistaan vain murto-osa eikä jatkokäsittelyluparatkaisuja julkaista ollenkaan. Esimerkiksi Helsingin hovioikeudessa vuosittain annetuista yli 3.500 ratkaisusta julkaistaan hovioikeuden verkkosivuilla tai Finlex-tietokannassa noin 10–20 tuomiota. Julkaisuperusteena on jutun oikeudellinen merkitys. Julkaiseminen edellyttää toimitustyötä. Myös tietotekniset sekä tietosuoja- ja tietoturvanäkökohdat tulee huomioida.

Mietinnössä (s. 35) lähdetään siitä, että direktiivin täytäntöönpano ei lisää oikeuslaitoksen työmäärää. Julkaisemisen työtaakkaa lisäävän vaikutuksen ohella vaikuttaa varsin tarpeettomalta julkaista kaikkia tai ainakaan jatkokäsittelylupahakemuksen hylkäämistä koskevia, direktiivin soveltamisalaan kuuluvia ratkaisuja. Laaja julkaisemispakko voi olla jopa vahingollista direktiivin

tarkoituksen kannalta, koska kantaja voi julkaisemispakon vuoksi ajatella saavansa joka tapauksessa julkisuutta.

Helsingin hovioikeus esittää, että direktiivi pantaisiin tältä osin Suomessa täytäntöön sen sisältämän minimivaatimuksen mukaisesti ja ainoastaan korkeimman oikeuden ratkaisut säädettäisiin pakollisesti julkaistaviksi. Tämä vastaisi myös nykyistä käytäntöä, sillä lähes kaikki korkeimman oikeuden asiaratkaisut julkaistaan. Hovioikeudet voisivat edelleen oman harkintansa mukaisesti julkaista lain soveltamisalaan kuuluvia merkittäviä ratkaisuja vastaavalla tavalla kuin kaikissa asiaryhmissä.

2. Pidätekö kehittelyriskipuolustusta koskevaa ratkaisua kannatettavana?

-

3. Onko kuluttajansuojalain muutostarpeet otettu asianmukaisesti huomioon?

-

4. Onko esityksen vaikutukset asianmukaisesti arvioitu?

-

5. Onko teillä yleisiä huomioita tai muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

-

Lausunnon on valmistellut asessori Totti Hämäläinen.

Hovioikeuden presidentti Asko Välimaa.

